

Kerk van de hervormde gemeente in Angeren (1952)

Onder leiding van bouwpastor J.E.S.M. Morilion-Loysen besloot het kerkbestuur in 1947 de Velpse architect J.G.A. Heineman (1889-1959) een nieuwe kerk te laten ontwerpen. Deze zelfstandig werkende architect met inmiddels 30 jaar praktijkervaring ontwierp onder meer woonhuizen, scholen, zieken- en bejaardenhuizen. In de jaren dertig maakte Heineman verschillende "kerkstudies", waarvan alleen de Nederlands Hervormde Paasbergkerk (1931) te Arnhem werd gerealiseerd. De kerkontwerpen kenmerken zich door steile topgevels en zijn soms voorzien van aangebouwde vierkante klokkentorens.

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde de expressionistische bouwstijl van Heineman in de richting van de sobere vormtaal van de Delftse School. Heineman had respect voor het ideeëngoed van de grondlegger van de Delftse School - Granpré Molière - en beschouwde hem in vele opzichten als een vernieuwer. In de naoorlogse periode ontwierp Heineman een drietal sobere zaalkerkjes voor de hervormde gemeenten in Angeren, Didam (1954) en Treebeek (1955 - gesloopt in 1997).

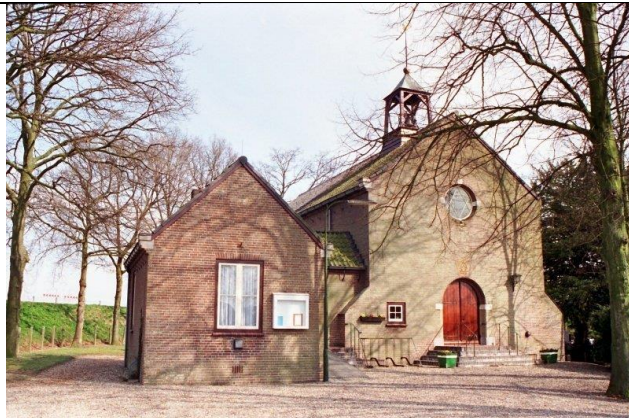
Ook is Heineman actief geweest op het gebied van restauraties en herinrichting van getroffen kerken, waaronder de hervormde kerken te Gendt, Kesteren en Opheusden. Hij streefde daarbij naar een behoud van oorspronkelijke interieurelementen zoals doophekken en herenbanken, maar ging - waar nodig - eigentijdse toevoegingen niet uit de weg.

kerkarchitectuur

	<p>Het betreft een bescheiden op het oosten georiënteerde zaalkerk met aan de noordzijde een zijbeuk. Belangrijker dan de liturgische connotatie van een oosting¹ is de ligging aan de Rijndijk, die het perceel aan de oostkant begrenst. Ook gezien de situering aan het einde van de Kerkstraat is het niet verwonderlijk dat Heineman de hoofdingang aan de westzijde projecteerde.</p>
<p>De zijbeuk van de kerkzaal is gedekt met een lessenaarsdak en heeft vijf traveeën met smalle rechthoekige vensters, gevuld met helder glas dat is gevat in een stalen kruiskozijn, en bakstenen lekdorpels. In de lichtbeuk bevinden zich boven de middelste rechthoekige vensters drie ronde vensters met een identieke vulling als het venster in de voorgevel. De zijbeuk loopt tot de vierde travee van het schip. In de vijfde travee is in het midden van de zijgevel een hoog segmentvenster uitgespaard. Het langs de Rijndijk gelegen kerkelijk erf is aan de noordzijde afgezet met een lage</p>	

¹ Oriëntatie. Begrip dat aangeeft in hoeverre de as van een gebouw op het astronomische oosten is gericht. Meestal gebruikt m.b.t. middeleeuwse kerkgebouwen. Deze vertonen binnen ruime grenzen een zekere oosting,

bakstenen muur, die zich oorspronkelijk uitstrekte langs de Kerkstraat. Aan de zuidzijde van de kerk bevindt zich een kerkhof, dat uit de periode van de eerste kerk in Angeren stamt. In de loop der eeuwen is deze begraafplaats uitgebreid.

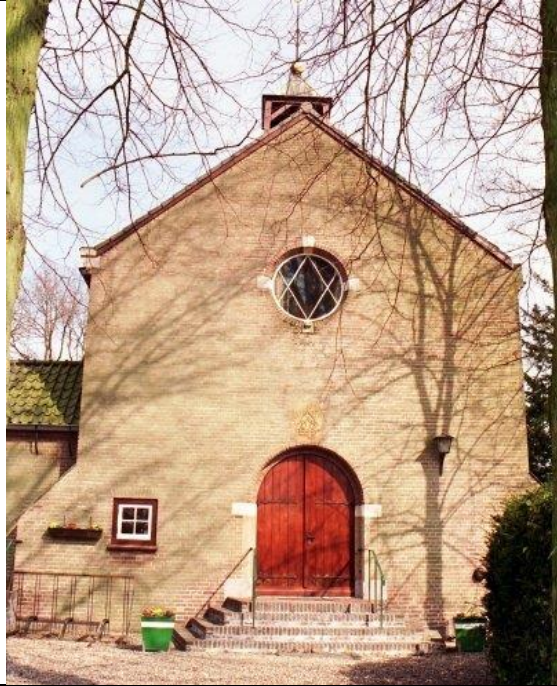

Voor de nieuwbouw werden de fundamenteën van de oude kerk geheel gesloopt; met de stenen van de ruïne bouwde men de nieuwe kerk op. De ingebruikname van de letterlijk wederopgebouwde kerk vond plaats in februari 1952. Een jaar later kreeg de kerkzaal een eikenhouten dakruiter. Mogelijk stamt ook de aanbouw van een consistoriekamer tegen de achterzijde van het liturgisch centrum uit deze periode.

De naoorlogse hervormde kerk te Angeren bestaat uit een kleine georiënteerde zaalkerk met een smalle noordbeuk opgetrokken in „vol en zat“ gemetselde rode baksteen. De zijbeuk ligt achter een laag tussenlid met ingangsportaal, dat het kerkgebouw met de naar voren uitgebouwde consistorie- en catechisatiekamer verbindt, en is vanaf de voorzijde niet zichtbaar. De met een zadeldak van gesmoorde blauwe verbeterde pannen gedekte kerkzaal wordt aan de voor- en achtergevel gesteund door steunberen. Deze zijn schuin gemetseld en met blauwe gesmoorde tegels gedekt. Het metselwerk van de puntgevel heeft enkele boerenvlechtingen.

De dakgoten van alle bouwdelen rusten op ijzeren beugels. Ter hoogte van de voorgevel bevindt zich een kleine vierkante dakruiter van eikenhout, bestaande uit een geprofileerde voet, en vier pilasters waartussen één klok hangt. De klokkenstoel is getooid met een tentdak, waarop een koperen bolvorm, een torenkruis en een koperen windhaan staan.

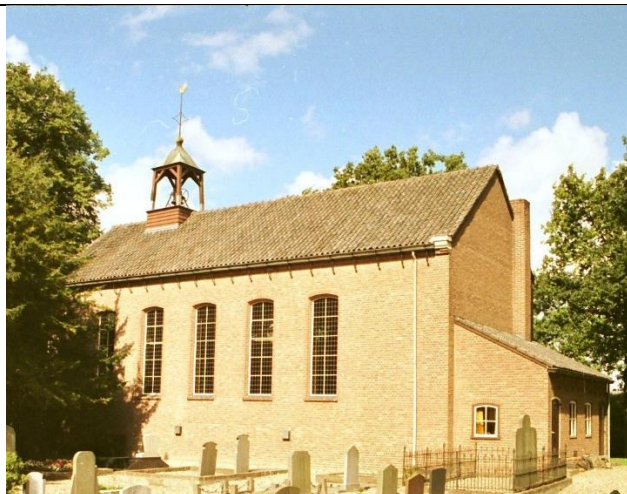
De via een trapeziumvormig bordes met vier treden toegankelijke dubbele houten toegangsdeur ligt in een centraal geplaatste verdiepte rondboog. Deze wordt aan weerszijden afgezoomd met een lijst van gefreinde tufstenen en kalkstenen blokken. De kalkstenen blokken dragen links het opschrift „verwoest in 1944“, en rechts „herbouwd in 1951“. Boven de rondboog is een keramisch reliëf ingemetseld met een afbeelding van het „brandende braambos“ met de tekst: “Ik brand maar verteer niet, Ex 3:2”.

Boven de hoofdingang is een diepgelegen rond venster met een raam in een ruitvormig stalen vensterharnas uitgespaard.

Aan de linkerzijde van de hoofdingang bevindt zich een klein vierkant venster.

Het lage met een pannen gedekt zadeldak van het tussenlid geeft via een bordes en een deur met een segmentboog toegang tot zowel de kerkzaal als de consistoriekamer. De enigszins schuin geplaatste rechthoekige consistorieruimte heeft een puntgevel en zadeldak.

De achtergevel bestaat uit een aan de zuidzijde versmalde wand. De zuidgevel is voorzien van vijf evenwijdig met de traveeën geplaatste hoge segmentboogvormige vensters gevuld met blanke, van een oude broeikas afkomstige ruitjes gevat in glas-in-lood binnen een stalen vensterharnas.

kerkinterieur

De hoofdingang van het kerkgebouw leidt naar een rechthoekig voorportaal met aan weerszijden verschillende berguimten en een trappenhuis. De trap voert naar de boven het portaal gelegen orgelgalerij die is voorzien van een donker gebeitste houten borstwering en een centraal geplaatst orgel, dat de lichtval van het rondvenster belemmert. De rechte dubbele deur in het hoofdportaal geeft toegang tot de kerkzaal.

Duidelijk is dat er binnen de van oudsher traditionele, zwaar hervormde gemeente in Angeren een discussie over de inrichting van de kerkzaal heeft plaatsgevonden. De hoofdbeuk is nu ingericht met twee bankenblokken. Het blok aan de noordzijde is breder dan het geheel tegen de zuidmuur geprojecteerde bankenblok. De inrichting van het liturgisch centrum bestaat uit een centrale kansel met aan de linkerzijde de avondmaalstafel. Op de trede van het liturgisch centrum staat aan rechtzijde van kansel het doopvont. Het bankenblok voor de kerkenraadsleden is ongewijzigd gebleven. In augustus 1951 paste Heineman de kerkinrichting wederom aan. Een ongesigneerd ontwerp van de preekstoel en de belettering van de psalmborden uit januari 1952 is vermoedelijk afkomstig van Heineman.

De inrichting van de kerkzaal bestaat uit een lengtegericht bankenblok dat is opgesteld in het midden van de hoofdbeuk. Hiervoor bevinden zich twee rijen met stoelen. Op deze plaats kan een lange avondmaalstafel worden opgesteld. De scheiboog tussen de hoofd- en zijbeuk rust op gladde betonnen zuilen met vierkante basementen en witgeschilderde betonnen blokkapitelen. De bogen zijn uitgevoerd in schoon metselwerk. Dit contrasteert met de wandvlakken die zijn voorzien van een witte stuclaag. De kerkruimte is betegeld met grijze plavuizen. De trapeziumvormige vensterbanken van de diepe ramen in de zijbeuk bestaan uit rode plavuizen. De hoofdbeuk heeft een open dakstoel bestaande uit houten gebeitste plafondhangers die zijn ingevuld met wit gesausde Mevriet-platen. Deze onbrandbare platen bestonden uit een combinatie van houtkrullen en cement. Het cassettepatroon wordt herhaald in het lessenaarsdak van de zijbeuk.

Tegen de achterwand van het met één trede verhoogde liturgische centrum staat een van een klankbord voorziene vierhoekige houten kansel op een gemetselde voet met natuurstenen elementen. De avondmaalstafel kreeg uiteindelijk een permanente plaats centraal voor de kansel. Het doopvont bestaande uit een bekken gevat in een houten standaard, stond oorspronkelijk op de rand van het liturgisch centrum aan de linkerzijde van de kansel. Geheel aan de rechterzijde bevinden zich twee banken voor de kerkenraad.

latere wijzigingen

Na de ingebruikname van de kerk zijn zowel het exterieur als het interieur grotendeels in tact gehouden. De enige toevoegingen vormen stroken vloerbedekking in de zijbeuk en op het liturgisch centrum, een piano op het liturgisch centrum en een deur aan de rechterzijde van de kansel naar de later aangebouwde consistoriekamer.